

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton, félven.
Előfizetési ár: egész évre 80 kor., félévre 40 kor.
Egyes szám ára két korona.

↔ Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debreczen, Kollégium. ↔
Ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Tíz esztendő.

Mikor boldogemlékü Eröss Lajos püspökünk 1911 március 25-én örökre lehunyta szemeit, a tiszántúli református egyházi közvélemény olyan elementáris erővel nyilatkozott az utód személyét illetően, hogy azoknak is, akik más megoldást is lehetők, vagy épen kívánatosnak gondoltak, félre kellett állaniok és a választás tulajdonképpen csak formáság volt, hiszen már a temetés napján mindenki tudta, hogy az új püspök nem lehet más, mint Baltazár Dezső.

Nincs ezen mit csodálkozni. Igen kevés idővel az előtt ment végbe a másik püspökválasztás és ennek, meg a nyomában következett tapasztalatoknak logikus következése lett ez a — nagyobb részben lelkes, kisebb részben akaratlan — egyértelműség.

1908-ban már szintén igen erős tábor állott az akkor még csak 36 éves Baltazár mellett, úgy, hogy ámbár egyik ellenfelét a kormányon levők, a másikat az egyházkerületi főemberek, a harmadikat Tlsza István és legbensőbb hívei támogatták, mégis csak néhány szavazaton múlt, hogy a pótválasztásra egyik jelöltül ő kerüljön. Három évvel később már mások ültek a kormányon, Baltazár fiatalsága csökkent, más jelölt öregsége nőtt, s mindennek felett ezen három esztendő alkalmat adott arra, hogy a homloktérbe került Baltazárt megfigyelhessük s aggodalmaink eloszoljanak.

Mert bizony 1908-ban és az előtt Baltazár működése felé igen sokan — köztük én magam is — bizonyos aggodalommal és bizalmatlansággal néztünk. Tartottunk attól, hogy az ORLE az egyházalkotmányunk egyik principiumául elfogadott paritásos berendezkedés felforgatásához vezethet. Félünk, hogy az 1848:XX. törvénycikk végrehajtásának sürgetése olyan heves és kíméletlen arányokat ölt, hogy ez egyházunknak helyzetét a többséggel szemben nehézzé teszi. Az iskolák államosítását nem szívesen hallottuk emlegetni, arra gondolva, hogy a kívánatos egyetemes államosítás helyett majd csak a mi iskoláink lesznek oda. Amellett hallottunk arról, hogy Baltazár valami kapcsolatban van a földműves szocialista-

párttal — tán, hogy tagja is annak — és nem szívesen vettük, hogy a szocialistaság akkor még mindig nagyon feltűnő címét veszi magára.

Az a három esztendő, mely az egyik püspökválasztástól a másikig eltelt, meggyőzött bennünket, aggodalmaskodókat, hogy Baltazárt nem vezetni sem feltűnni akarás, sem bosszúvágy. A kisebbségben maradt jelöltek magatartását figyelni mindig érdekes tanulmány és — nem akarva senkit kritizálni — hangsúlyoznom kell, hogy a Baltazár magatartása az egész idő alatt minden váromozást meghaladó volt. A maga számára nem keresett semmiféle (fájdalomdíjul adni szokott) szerepet, de dúzzogva félre sem állott, végezte a maga munkáját úgy, mint addig és igyekezett mindenkivel a megértést és békés szeretetet biztosítani. Amellett arról is hova-inkább meggyőződöttünk, hogy az ő közéleti munkássága sokkal inkább gyümölcsstermő, mint változtatásokat okozó; láttuk, hogy az ORLE nem forradalmi egyesület, hogy a felállított programpontoknak inkább csak hirdetője s láttuk, hogy maga Baltazár a politikai életből is meglehetősen távol tartva magát, inkább csak a szegények és elhagyottak támogatásának szokatlanul határozott kívánásával ad alkalmat a szocialistákkal való közösségre. Láttuk, hogy intelligenciája mérhetetlenül nagyobb, semhogy demagóg lehessen és hogy kellő higgadtság és megfontoltság van benne arra, hogy a kormányzást kezébe vehesse. Szóval láttuk, hogy alkalmas püspöknek.

A tíz esztendő, ami azóta eltelt, nagyon súlyos tíz esztendő volt. Hét belőle a világháború, a forradalmak és az anyagi gondok nehéz kora. Ezekben a nehéz időkben jól megállani a helyet nem csekélység, bírálatot, ellenszenvet, gyűlöletet találni annál könnyebb. És mi, akik közvetlen közelről nézzük a püspök működését és akik fájó szívvel látjuk az ellene több oldalról tomboló gyűlöletnek egyházunkat is érintő hullámait, — ma is azt mondjuk, hogy méltó és alkalmas és hogy a tiszántúli egyházkerület jól választott 1911-ben.

Ebben a meggyőződésben nem ingat meg a távolabb állóktól jövő sok gyűlölet és gyalázkodás. A kemény bírálatnak és ellenszenvnek szükségszerűen kellett jönnie Baltazár püspökségére, — ezt előre

tudtuk. Először is mindenkinek, aki népszerű ellenzéki vezérből lesz kormányzóvá, kijut az elvtagadás vádjából. (Példa Tisza Kálmán.) Különösen Baltazárnál is az az eset, hogy igen sokan — hívek és ellenfelek — nem a jelent, hanem a múltat vizsgálják. A higgadt főt, komoly megfontolást, oportunitást kívánó jelen nem mindig egyező képet ad az ifjú ábrándokkal telített múlttal, de az ellenségek ezt nem veszik észre és megszokott kárhóztatásokkal fel nem hagynak, a volt bálványozók meg nagyon is észreveszik és rajongásuk vakgyületté vadul. Ehez jön, mint mindenütt, sértett hiúság, kielégítetlen ambíció, ezek miatti keserűség és a tömegnek a rossz híren kapó gonosz indulata: recipe s kész az ünnepektől papból jó püspökké lett ember elleni széleskörű ellenszenv. Ám azt joggal reméltük, hogy ez az ellenszenv lassan lehiggad s az igazságtalan bírálat elhallgat, hiszen láttuk, hogy Baltazárt rendkívüli szellemi képességek mellett páratlan munkabírást, a magyar eszményekért és az emberiségért őszinte hevülést, Krisztus mindenkorai szolgálataira elszánt készséget, szinte a naivitásba esapó általános emberszeretetet és mindenért megbocsátani készsége jellemzik. Láttuk, hogy működése úgy az egyházkerületben, mint a debreczeni egyházban az egyház és vallás iránt akkora buzgóságot és tettekben nyilatkozó érdeklődést eredményezett, aminőt itt azelőtt sohasem tapasztaltunk. Láttuk, hogy híveinek száma folyton növekszik s a gáncsolók tábora mind kisebbé lesz.

Azonban jöttek a forradalmi idők s az ezekben uralomra jutott tömegszennvedélyeket a gyűlölködőknek sikerült már az első napokban Baltazár ellen felkorbácsolni. Jöttek különféle megpróbáltatások, amelyeknek folyamán ugyanolyan tettet az egyiknél hazafias dicsőségeknek, a másiknál botrányokozónak minősítették. — Baltazár ellenségei persze nem pihentek s a már múltfélben volt ellenszenvet a forradalmi idők kegyetlen gyűlölködéssé nevelték, amiből én nem tudom, hol és mikor lesz kigazolás.

Azt azonban tudom, hogy nekünk, keresztyén magyaroknak kettős köteletségünk minden erőnkkel megfeszítve, útját állani a gyűlölködésnek. Köteletségünk, mint keresztyéneknek és mint maroknyi számú, összenyomortott magyaroknak. Azt is tudom, akármilyen szomorú jelenségeket látunk is, a keresztyén és magyar testvériség mégis csak erőre kap rövidesen közöttünk és a kíméletlen ellenségeskedést egyetértés és szeretet váltja fel.

Én látom, hogy a Baltazár Dezső püspökségének első tíz esztendeje sok szép és századokra ható alkotást hozott létre egyházunk javára. Fogjunk össze, tegyük félre az ellentéteket, keressük a megértést, legyünk elnézők a hibák, méltánylók az érdemek iránt s e második tíz esztendő meg-sokszorozódott eredményeket fog mutatni — Isten dicsőségére, a magyar név dicsőre, egyházunk boldogságára.

Kun Béla.

Közélet

Kollégiumunk részére tett ez idei két szép alapítvány.

Köztudomású valóság és nincs benne semmi leplezni való, hogy a debreczeni kollégium a háború szerencsétlen kimenetele után igen súlyos anyagi helyzetbe jutott, úgy hogy már a most vége felé közeledő 1920—21. iskolai esztendő folyamán a legnagyobb erőfeszítés mellett is korlátoznia kellett azt a hagyományos és előbb még nagy arányú diáksegélyezést, amelyre a kollégiumbeli ifjuság az idén sokkal inkább rá volt szorúlva, mint ezelőtt bármikor. A helyzet javítására irányuló kísérletek, tervezgetések és várakozások közepett egyszerre csak minden demoszthenesi ékes beszédnél értékesebb módon két hatalmas lendítésben megnyilatkozott az ősi magyar kulturális áldozatkészség, aminek köszönhető volt a múltban is a kollégium által gyakorolt jótékonyság.

Az ezen tanévi egyik százezer koronás kollégiumi alapítványunk a nagy nemzeti vértanú, gróf Tisza István nevét viseli örök időkre. Az ő áldott és dicső emlékének megörökítéséül tette hozzá mindenben méltó, azonos eszményi lelkületű, fennkölt gondolkodású hű özvegye azzal a céllal, hogy az alapítvány évi hozadékából időről-időre egy kollégiumbeli érdemes és szegénysorsú tanuló ifjú tanítási költségei fedeztessenek. Ez a gyönyörű alapítvány már a jövő 1921—22. iskolai évvel életbe lép és nemzedékről nemzedékre megújulva hirdetni fogja a dicső nevű Tisza István grófnak szellemi fenségét, honfiúi szép erényeit és mindhaláláig lángoló hű hazaszeretetét, egyszersmind pedig önfeláldozásig hűséges és jótékonyságban, kulturális célok előmozdításában fáradhatatlanul buzgó hitvesének példás és nemes keresztyéni cselekedetét.

Az ezen tanévi másik százezer koronás kollégiumi alapítványunkat Déri Frigyes nagy hazánkfia, a nemzeti kultúra országszerte ismeretes nevű, bőkezű támogatója tette a legközelebbi napokban. Tudvalevőleg ő, az évtizedek óta gyűjtögetett és milliókat érő múzeumi kincseit a magyar nemzetnek adományozza és Debreczen szab. kir. városban erre a célra külön palotát épít, amelyben a műkincsek elhelyezve lesznek. Ez lesz a debreczeni Déri múzeum. Ez épület helyéül a kollégium és az egyház négy szép telkét az Egyháztéren, megfelelő becsár mellett hajlandó volt felajánlani, bizonyosságául annak, hogy kollégiumunk és egyházunk a hazai és nemzeti közművelődés oltárára még a saját céljaira legalkalmasabbaknak minősített telkeit is kész áldozatosan odaszánni, ha ezzel a közművelődést, a nemzeti kultúra érdekeit szolgálhatja. Miután azonban a helyszíni szemlék eredményeként és a jövőre való tekintetből célszerűbbnek mutatkozott az, hogy a *Debre-*

czeni *Déri Múzeum* építése a kollégium (és az egyház) telkeitől függetlenül valósíttassék meg: ebből kifolyólag indítatva érzi magát a nagylelkű férfiú, hogy a kollégium anyagi nehéz helyzetét is mérlegelve, de főképen annak kulturális céljait előmozdítani kívánva, százezer koronás alapítványt tegyen. Az alapítványtevési szándék immár valóság lőn. Az alapítványi összeg utalva van. Az alapító levél szövege most készül. És Déri Frigyes áldozatkészségével belépett a debreczeni kollégium halhatatlan emlékű nagy alapítóinak fényes sorába.

Ily buzdító, nemes példák láttára, már-már lankadni kezdő bizodalunk tápot nyer és a jövőre irányuló reménységünk nőttön nő, mert hisszük, hogy a gondviselő Isten a nagy alkotó és gyarapító, áldozatkész elődök után ihletni fog a jötevéssre és közlésre s fakasztani fog új meg új erőforrásokat avégből, hogy ősi kollégiumunk, mint igazi Alma Mater, nevelhessen testben és lélekben egyaránt ép, erős, munkás, jellemes magyar keresztyén nemzedékeket a jövőbeli egységes, egész, ép, nagy Magyarország hű polgáraiul, hogy ismét és mindvégig hadd legyen úgy, mint régen volt!

k. i.

Halottaink

Ónodi Szabó Sándor mezőgyáni lelkipásztor életének 60., lelkipásztorkodásának 34. évében elhunyt. A boldogult tetemeit családja Debreczenbe hozatta. Itt helyezték el végső nyugalomra a Kossuth-utcai temetőben a család tisztelőinek kegyeletes részvételével. A pótolhatatlan csapással sujtott özvegy és árvák gyászában keresztyéni szeretettel osztagozunk.

Horváth Imréné majtisi lelkipásztortársunk hűséges hitvestársa folyó évi április hó 3. napján hosszas szenvedés után elhunyt. Temetésén a környékbéli lelkipásztorok nagy és igaz részvétellel jelentek meg. Gyászba borult férjének, gyermekeinek és széleskörű rokonságának legyen vigasztalójuk az Úr!

Legyen áldott emlékezetük!

Különfélék

Dr. Baltazár Dezső püspökségének tíz éves fordulóját tisztelői f. hó 22-én délután ünneplik meg kollégiumunk dísztermében.

A bécsi evangélikus-theológiai fakultás folyó évi június hó 5—8. napjain ünnepli meg fennállásának 100. évét. Ez a méltán nagy jelentőségű és kiváló hívatású hittudományi kar, melynek egyházunk sok kitűnő tagja és tudósa volt egykor hallgatója, ezen a réven is több százzal fűződik a mi magyar református egyházunkhoz, amiért is a fakultást teljes tisztelettel és őszinte bizodalommal üdvözljük, szívből kívánván: vivat, crescat, floreat!

Esperesbeiktatás. A debreczeni református egyházmege f. hó 19-én tartotta tavaszi közgyű-

lését, amelyen ünnepélyesen iktatta be b. e. Dávidházy János örökébe F. Varga Lajos nagyrábéi lelkipásztort, megválasztott esperest. A gyűlést Szele György legidősebb lelkészi tanácsbíró gyönyörű imádsága és beszéde nyitotta meg, amikor is kegyelettel parentálta el az egyházmege halottait és jelezte az esperesválasztás eredményét. F. Varga Lajos esperes lelkes éljenzés közben megjelenvén a gyűlésen, esküjét letette. Ekkor Kulin Imre kuriai bíró, egyházmegei h. gondnok üdvözölte meleg és tartalmas szavakkal, rámutatván arra a nemes hivatásra, amelyben az új esperesnek az egyházmege élén haladni kell. Ezt követőleg F. Varga Lajos esperes mondott alapos, részletes, mindenre kiterjedő, szépen felépített székfoglaló beszédet, amelyben magát a Szentháromság szolgálatára kötelezte, amely nemes szolgálatban együtt kíván munkálkodni a presbiterekkel, tanítókkal, lelkipásztorokkal, tanácsbírákkal és elnöktársával. Az új esperest Veress Bálint em. jegyző a lelkipásztorok, Uray Gyula igazgató-tanító a tanítók részéről üdvözölték.

A budapesti Bethlen Gábor-kör f. hó 21. és 22. napjaira Debreczenbe jön és itt 21-én este pesti és helybeli művészek és előadók bevonásával fényes hangversenyt rendez. Másnap 22-én délelőtt alkalmi istentiszteletek lesznek minden templomban; a Nagytemplomban dr. Baltazár Dezső püspökünk fog szolgálni. Délután országos protestáns diákkongresszus.

Haypál Benő budai lelkipásztor 25 éves jubileuma e hó 17-én délután volt a Szilágyi Dezső-téri református templomban, ahol is a jubiláns fennkölt imádsága után dr. Némethy Károly parochiális gondnok nyitotta meg a díszülést. Több egyesület és testület üdvözölte az ünnepeltet, aki elérzékenyedve mondott hálás köszönetet. A díszgyűlés után jól sikerült vallásos estély volt.

A debreczeni m. kir. gróf Tisza István egyetem névavató ünnepélye június 5-én lesz.

A szatmári egyházmege tavaszi közgyűlését e hó 2. és 3. napjain tartotta a fehérgyarmati templomban.

A Hajnal c. egyetlen külmissziói folyóiratunk 2. száma 16 lapon gazdag tartalommal megjelent. Előfizetési ára egész évre 24 K. Kiadóhivatal: Budapest, IX., Angyal-u. 7/A. Ajánljuk.

Belmissziói tanfolyam. A debreczeni Testvér-Egyesület f. évi április 11-től április 30-ig 3 hetes belmissziói tanfolyamot rendezett azok számára, akik az egyházi élet fellendítésében tevékeny részt akarnak venni. Naponta 5—7-ig a kollégium oratóriumában voltak az előadások, melyeken állandóan 150—200 buzgó keresztyén lélek hallgatott és szívta magába az evangéliomi igazságokat. Uray Sándor debreczeni lelkipásztor 7 órán át ismertette igazi szakavatottsággal az ó- és újszövetséget. S. Szabó József főgimn. vallásnár Keresztyén hit- és erkölcestant adott 2—3 órán, Szele Miklós leánygimnáziumi vallásnár pedig az Apologétikát tárgyalta 4 órán át kiváló képzettségre valló előadásokkal. Dr. Révész Imre lelkipásztor 4 órán a

Ker. Egyháztörténelmet, 2 órán a Magyar prot. egyháztörténelmet ismertette. A kevés órát rendkívül ügyesen használta fel az előadó s a keresztyén egyháztörténelemből egyes korszakokat mutatott fel, a magyar prot. egyháztörténelemből Méliusz Péter alakját állította a hallgatóság elé. A belmissziót Makay Lajos diakonissza lelkész a külmissziót és Nagy István vallástanító lelkész a Filippi-levelet ismertette. Igen tanulságos előadás volt dr. Nagy Zsigmond nyug. gimn. tanártól a „Bibliai Régiségtan“-ból s dr. Szabó Márton gimn. tanártól a bibliai földrajz keretéből. A tanfolyam elérte célját; a hallgatóság hasznos ismeretekkel s megerősödött keresztyéni hittel távozott a befejező szeretet vendégségről, mely az utolsó előadás után a Református leánynevelő-intézetben tartatott. — Isten segedelmével ez a munka csak kezdet volt s már ez év őszén újabb tanfolyam lesz, melyen a terv szerint vasárnapi iskolai tanítókat fognak képezni.

M. B.

A botpaládi gyülekezetnek Amerikában levő tagjai, Kánya Gyula lelkész kezdeményezése folytán 44,000 koronát küldtek a tarthatatlan állapotban levő egyházi épületek kijavítására. Ezt az összeget 13 szegénysorsú egyháztag adta össze, akik valamennyien mint gyári- és bányamunkások tartják fenn magukat. Az adományok a következők: Pinkóczy Károly 13,000 K, Balázs Lajos 10,400 K, Szilágyi Gábor 5200 K, Tatár Sándor 2600 K, Molnár József 2600 K, Ilyés József 2600 K, Samók József 2600 K, Vámosi András 1300 K, Vámosi János 1300 K, Erdődi Bálint 1300 K, Turavics Antónia 650 K, Turavics Rózsi 650 K, Ince József 260 K. A gyülekezet lekipásztora május 1-i beszédében méltatta e követésre méltó nemes cselekedetet, mely után a presbiterium egyhangú lelkesedéssel elhatározta, hogy e nemes cselekedeten felbuzdulva s egyúttal jó példát mutatva, ugyanezen célra gyűjtést fog eszközölni a hívek között. „Úgy fénylnek a ti világosságtok az emberek előtt, hogy mások is lássák a ti jócselekedeteiteket és dicsőítsék a ti mennyei Atyátokat!“ (Mát. 516.)

Hivatalos Értesítés

A tiszántuli református egyházkerület püspökétől.

2037—1921. szám.

Körlevél a kebelbéli Esperes és Lelkész urakhoz.

A sárospataki és debreczeni theológus ifjaink Sárospatakon folyó május havában tartott közös értekezletükön szeretetteljes aggodalommal emlékeztek meg azokról a theológus testvéreikről, kiknek szüleik megszállott területen lakván, az iskolai év végeztével nem térhetnek vissza otthonukba. Kéréssel fordultak hozzám, hogy ezen ifjaknak a nyári vakációra elhelyezkedését illetőleg segítségükre legyek.

Amidőn ennek a kérésnek a legnagyobb örömmel és szeretettel teszek eleget, arra kérem a

kebelbéli lelkésztestvéreimet, hogy ahol ifjainknak theológushoz illő és szellemi haszonnal járó munkát nyújthatnak, vegyék szeretetteljes gondjaikba az ő ügyüket s adjanak, vagy saját gyülekezetük körében igyekezzenek otthont keresni az azt nélkülöző ifjaknak.

Akik ezen kérésnek megfelelőleg alkalmat kívánnak nyújtani, ebbeli szándékukat sürgősen jelentsék hivatalomhoz.

Atyafiságos szeretettel

Debreczen, 1921 május 18.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Pályázat.

A debreczeni református főgimnázium előjárósága pályázatot hirdet az 1921—22. tanévre 1. egy matematika—fizikai helyettes, 2. egy természetrajz—vegytani vagy természetrajz—földrajzi helyettes tanári állásra. Fizetés évi 2400 K, ezenkívül az államtól háborus segély, drágasági segély, családi pótlék és kedvezményes természetbeli ellátás. Menekült tanárok különös figyelemben részesülnek. A keresztlevelel, érettségi bizonyítvánnyal, egyetemi leckekönyvvel, képesítési, szolgálati és egészségi bizonyítvánnyal, továbbá a hadkötelezettségi viszony és a forradalmi mozgalmak és a megszállás alatt tanúsított magatartás igazolásával felszerelt kérvény e hirdetés megjelenésétől számított 14 nap alatt a főgimnázium igazgatóságához küldendő.

Debreczen, 1921 május 17.

Karai Sándor,
igazgató.

Most jelent meg A Debreczeni Konfirmációi Kis Káté

Írta: Nagy István, debreczeni
református vallástanító-lelkész

második javított kiadása

A mű gyakorlati értékét bizonyítja az, hogy az első kiadás rövid néhány hónap alatt elfogyott. Az ország minden részében nagy sikerrel használják. Terjedelme 16 nyomtatott oldal.

Ára példányonként 5 korona
10 százalék árengedménnyel.

Megrendelhető a kiadó:

„MÉLIUSZ“

Debreczen szabad királyi város és a Tiszántuli Református Egyházkerület könyvkereskedésében
Debreczen, Ferenc József-u. (Piac-u.) 26

Ugyanott kaphatók:

konfirmációi emléklapok

kék nyomással, bibliai mondásokkal. Ára darabonként 1 korona, 100 darab rendelésénél 90 korona.